

ZEMUMIKAHY HAW

Zeruzarez pe har wazemumikahy haw

- 1** ¹ Azeharomoete naheta kwaw teko
Zeruzarez pe wà.
Kwehe mehe heta tetea'u teko a'e pe wà.
Teko ywy nànnàr uzeruze'eg a'e tawhu rehe wà.
Ko 'ar rehe nuzawy kwaw kuzà imen umàno ma'e kwer.
Kwehe mehe nuzawy kwaw tuwihawete kuzà.
Ko 'ar rehe nuzawy kwaw amo pe uma'ereko e ma'e.
- 2** Umumaw pytun gatu uzai'o pà.
Hehaykwer uwyryk huwa rehe.
Kwehe mehe heta imyrypar tetea'u wà.
Ni pitài nupyta kwaw imurywete kar har romo kutàri wà.
Paw rupi weityk wà.
Wiko iàmàtry'yymar romo wà kury.
- 3** Zauxiapekwer weraha teko Zuta ywy rehe har multe waiwy wi wà.
Upuraraw kar ma'erahy wanupe amo pe uma'ereko e ma'e ài wà.
Nupuner kwaw uma'erekoahy haw wi uhemaw rehe wà.
Wiko amo ywy rehe wà.
Nupytu'u kwaw wà.
Wanehe ipuruzuka wer ma'e umàmàn waiwyr wà.
Nupuner kwaw wanuwi uhemaw rehe wà.
- 4** Xiàw piarer uzemumikahy wà.
Ta'e naheta kwaw wanupi mynykaw Tupàn imuwete haw pe wata ma'e wà xe.
Kuzàwaza Tupàn Hàpuzuhu pupe uzegar ma'e uzemumikahy wà.
Xaxeto ikuhem tuweharupi wà.
Tawhu upuraraw ma'erahy tuweharupi.
Naheta kwaw teko ipupe nahu rupi katu pe uzemomo'og ma'e ràm wà.
- 5** Waàmàtry'yymar wiko wazar romo wà.
Waàmàtry'yymar waneko haw ikatuahy.

- Ta'e Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e upuraraw kar ma'erahy Zeruzarez pe a'e xe.
Ta'e ipupe har uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u henataromo a'e wà xe.
Waàmàtry'yymar upyhyk wana'yr wà.
Weraha multe waiwy wi wà.
- 6** Zeruzarez ipuràg eteahy haw upaw.
Ipupe har wanuwihaw nuzawy kwaw miar wà.
Nuzawy kwaw miar ima'uhez ma'e ikàg 'ym ma'e wà.
Uzàwehem uzuka àràm wanuwi wà.
- 7** Ko 'ar rehe uzemumikahy ma'e rehe, 'ar ma'erahy ipuraraw paw rehe, Zeruzarez ima'enukwaw wemetarer paw rehe, wemetarer kwehe arer rehe.
— Ni amo nur kwaw hepytywà pà a'e wà, i'i u'ar awer rehe ima'enukwaw pà.
U'ar wàmàtry'yymar wapuner haw pe. Iàmàtry'yymar upuka hehe i'ar mehe wà.
- 8** Ikàgaw uhem izuwi.
Wiko kamir 'ym ma'e romo. Teko paw uze'eg zemuteeahy hehe wà.
Ikuhem iko tuweharupi.
Upyk uwa umaranugar pà.
Zeruzarez uzeapo ikatu 'ym ma'e Tupàn henataromo kury.
Ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u Tupàn henataromo xe.
- 9** Hemiapo kwer ikatu 'ym ma'e nuzawy kwaw ipihunaw ikamir rehe har.
Nazawaiw kwaw hexakaw.
Zeruzarez na'ima'enukwaw kwaw uzeapo ma'e ràm rehe.
U'araiwete tuwe.
Naheta kwaw imurywete kar àràm.
Iàmàtry'yymar weityk wà.
— Hepuhareko pe nehe, i'i Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e pe.
- 10** Iàmàtry'yymar weraha hemetarer paw izuwi wà.

- Teko wexak uzeruzar 'ym ma'e
tâpuzuhu pupe waneixe mehe wà.
— Pemuixe kar zo uzeruzar 'ym ma'e
herâpuzuhu pupe pe wà nehe,
i'i Tupàn wanupe kwehe mehe.
- 11 Teko Zeruzarez pupe har
ukuhem waiko wà.
Wekar wemi'u ràm oho waiko wà.
Omono wemetarer paw temi'u
hekuzaromo wà.
Nezewe mehe wikuwe wiwi wà.
Tawhu pe har uze'eg nezewe a'e wà.
— O Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e eme'e urerehe
ureaiw haw hexak pà nehe, i'i wà.
- 12 Uze'eg nezewe uzeiwyr wata
ma'e wanupe wà.
— Peme'e urerehe nehe.
Aipo heta amo tahy haw urerahy
haw zàwenugar.
Wikwahy mehe
Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
uzepyk urerehe ko ma'erahy
ipuraraw kar pà a'e.
- 13 'A ywate wi Tupàn umur kar amo
tata urerehe.
Ukaz urepupe.
Uzapo puruzuka haw urepyhyk pà.
Urereityk ywy rehe no.
A'e re upuir urewi ma'erahy pupe
urerezar pà.
A'e ma'erahy nupaw kwaw.
- 14 Wexak ureremiapo kwer ikatu 'ym ma'e.
Uzâpîxîpîxi wamono'ono'og pà.
Umuzaike ureazuromo îâpîxi pà.
Wapuhuz haw umumaw urekâgaw.
Urezar uremono ureâmâtry'ymar
wanupe.
Nurupuner kwaw wanuwi
urehemaw rehe.
- 15 Urezar umumaw zauxiapekwer
ureremiruze'eg na'arewahy a'e wà.
Umur kar zauxiapekwer tetea'u
kwâkwâmo ureremiruze'eg
wazuka kar pà a'e.
- Ukamikamik teko tawhu pupe har
ikatu ma'e wà. Teko ukamikamik
ma'ywa uwà itykwer iapo pà wà.
Nezewegatete zauxiapekwer
umumaw teko paw rupi wà.
- 16 A'e ma'e paw uremuzai'o kar.
Umynehem urereha urerehay
kwer pupe.
Naheta kwaw uremurywete kar har wà.
Naheta kwaw uremukâg kar har wà.
Ureâmâtry'ymar urereityk wà.
Teko tawhu pe har upyta heityk
pyrer inuinuromo wà.
- 17 Urupyho urepo.
Nezewe rehe we ni amo
na'urepytywà kwaw wà.
Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
umur kar ureâmâtry'ymar
urekutyr ma'ema'e wi a'e wà.
Urerereko ma'e purumuzewaru
kar haw ài wà.
- 18 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ikatu a'e. Uzepyk urerehe.
Ta'e nureruzar kwaw ize'eg ure xe.
Pezeapyaka katu nehe, teko paw wà.
Pexak urerahy haw nehe.
Zauxiapekwer weraha Tupàn
hemiaihi muitea'u xe wi wà:
kwâkwâmo wà, kuzâwaza wà no.
- 19 — Urepytywà pe nehe,
uru'e uremyrpar wanupe.
Wiko ureâmâtry'ymar
wamyrpar romo wà.
Xaxeto a'e wà, tuwihaw a'e wà no,
umâno nahu rupi wà wemi'u
ràm hekar mehe wà.
Na'imâno wer kwaw wà.
Hekar mehe zauxiapekwer uzuka wà.
- 20 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e exak
ma'erahy ureremipuraraw nehe.
Uruzemumikahy tuwe.
Urezemumikahy haw hahy urepy'a pe.
Ta'e urema'enukwaw neze'eg heruzar
'ym awer rehe ure xe.
Teko uzuka amo teko nahu rupi wà.

- Te tàpuz pupe uzuka wà,
i'i Zeruzarez pe har wà.
- 21 O Tupàn, urereinu pe urekuhem
mehe nehe.
Ta'e naheta kwaw uremurywete
kar har wà xe.
Ureàmàtry'yymar paw ukwaw iaiw
haw urewe uhem ma'e kwer wà.
Hurywete wà, ta'e erepuraraw kar
ma'erahy urewe ne xe.
Emur kar 'ar neremimume'u kwer nehe.
A'e 'ar mehe ureàmàtry'yymar
upuraraw putar ma'erahy
urezàwegatete a'e wà nehe no.
- 22 Emume'u wanehe nezepyk àwàm nehe.
Ta'e uzapo ikatu 'ym ma'e tetea'u
wà xe.
Erezepyk urerehe ureremiapo kwer
ikatu 'ym ma'e hekuzaromo. Ezepyk
wanehe nezewegatete nehe no.
Nurupyту'u kwaw urekuhem ire.
Urepy'a ima'eahy, i'i wà.

Tupàn uzepyk Zeruzarez pe har wanehe

- 2** ¹ Wikwahy mehe
zanezar upyk Zeruzarez ipytunahy
haw pupe a'e.
Zeruzarez tawhu nuzawy kwaw
ywak a'e 'ym mehe.
Na'e Tupàn uzapo a'e tawhu heityk
pyrer ywytyr romo a'e.
A'e 'ym mehe Izaew izuapyapyr
umume'u tawhu ikatu haw
amogwer wanupe wà.
Wekwahy haw 'ar mehe
Tupàn weityk te wàpuzuhu no.
- 2 Zanezar umumaw tawhu Zuta
ywy rehe har paw a'e wà,
purupuhareko 'ym pà a'e.
Wekwahy haw pupe umumaw
hàpuztata paw rupi wà.
Weityk Zuta ywy rehe har ywy rehe
ikàg 'ym ma'e romo wamuigo kar
pà wà, wanuwihaw wanehe we wà.
- 3 Hakuahy ikwahy haw.

A'e rupi umumaw Izaew
wapuner haw no.
Zaneàmàtry'yymar wahem mehe
na'ipurupytwà wer kwaw zanerehe.
Zaneàmàtry'yym a'e.
Nuzawy kwaw tata uzeake har
paw hapu har.

4 Wagaw u'yw zaneikutyr
zaneàmàtry'yymar ài.
Ukàgaw rupi uzuka zaneànàm
zanezemiamutar upuner wera'u
ma'e wà.
Uzakook wekwahy haw
Zeruzarez pupe har wanehe tata ài.

5 Zanezar nuzawy kwaw
zaneàmàtry'yymar.
Umumaw Izaew wà.
Weityk wanàpuztata paw.
Umuaiw wanàpuzuhu paw no.
Nezewe mehe werur zemumikahy
haw upaw 'ym ma'e teko Zuta ywy
rehe har wanupe. Werur zai'o haw
upaw 'ym ma'e wanupe no.

6 Tupàn umumew wàpuzuhu
ma'etymaw ài.
Teko umuwete katu Tupàn a'e pe wà.
Nezewe rehe we umumaw.
Zanemueharaz kar mynykaw wi a'e,
mytu'u haw 'ar wi a'e no.
Wekwahy haw hakuahy mehe weityk
tuwihawete wà, weityk xaxeto wà no.
Ikàg 'ym ma'e romo wanekon
henataromo wà kury.

7 Zanezar weityk ma'ea'yr hapu
haw wenataromo har a'e.
Upuir wàpuzuhu wi.
Weityk kar ywyok tata ma'e
zaneàmàtry'yymar wanupe no.
Uhapukaz urywete haw rehe a'e pe wà,
ta'e zanereityk a'e wà xe.
A'e 'ym mehe xihapukaz a'e pe
mynykaw 'ar mehe.

8 Amumew putar Zeruzarez
pàrirogawtata ihe mehe, i'i Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e uzeupe.

Umume'u imumaw pàwàm.
 Na'e umumaw tuwe.
 Pàrirogawtàtà, wyyok no, uzeka a'e wà.
 U'ar a'e 'ar mehe we wà.

9 U'ar ma'e kwer upyk ukenawhu wà.
 Iwàpytymaw uzekazeka wà no.
 Tuwihawete a'e, amo tuwihaw a'e
 wà no, uhàuhàz wyy nànàn
 uzeruzar 'ym ma'e wainuinuromo wà.
 Ni amo nupurumu'e kwaw Tupàn
 ze'eg rehe a'e wà.
 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
 nuexak kar kwaw ma'e wapuahu
 zàwenugar uze'eg imume'u har
 wanupe kury.

10 Zeruzarez pe har tua'u wera'u
 ma'e a'e wà,
 wapyk wyy rehe uze'eg 'ym pà wà.
 Umur wyy wàkàg rehe uzemumikahy
 haw hexak kar pà wà.
 Umunehew ma'eryru pàn iànàm ma'e
 iapo pyrer ukamir romo wà.
 Kuzàwaza wapyk uzemumew pà
 upenàràg rehe wà.
 Umuhyk wàkàg wyy rehe wà no.

11 Hereha ikene'o ta'e azai'o
 tetea'u ihe xe.
 Azemumikahy tuwe.
 Hezemumikahy haw hemumaw a'e.
 Ta'e amo umumaw heremiaiuh
 a'e wà xe.
 Aexak kwarer tawhu pupe nahu rupi
 ima'uhez ma'e umàno ma'e ihe wà.
 Aexak kwarera'i wamàno mehe
 ihe wà no.

12 Uze'eg nezewe wà.
 — Màmàz, hema'uhez, màmàz, i'i wà.
 — Màmàz, heiwèz, màmàz, i'i wà.
 U'ar nahu rupi ikutuk pyrer ài wà.
 Mewe katu umàno uhy zywa rehe wà.

13 Zeruzarez heremiamutar, ma'e
 apuner newe imume'u haw rehe.
 Ma'e azapo putar nemurywete
 kar pà nehe.

Ni amo nupuraraw pixik kwaw
 ma'erahy nezàwe wà.
 Iaiw haw nerehe u'ar ma'e
 uhua'u yryhu ài a'e.
 Mo upuner nepyro àwàm herur
 haw rehe.

14 Tupàn ze'eg imume'u har wexak
 e upuahu haw zàwenugar wà.
 Xo temu'emaw zo wexak wà.
 Nukwaw kwaw uzeapo ma'e ràm
 azeharomote har wà.
 Aze mo imume'u tuwe teko
 wanemiapo kwer ikatu 'ym
 ma'e wanupe wà,
 ikatu ma'e uzeapo mo newe.
 A'e Tupàn ze'eg imume'u har
 hemu'em newe wà, temu'emaw
 imume'u pà newe wà.

15 Neruwake ukwaw ma'e uze'eg
 urywahyhy nerehe wà.
 Uzeàkàmuawawak upuka pà
 uzezezehe upuranu pà wà.
 — Puràg eteahy haw ikatuahy ma'e,
 aipo teko i'i 'aw tawhu pe kwehe
 mehe wà.
 — Ikatuhy a'e, aipo i'i teko wyy
 nànànar izupe wà, i'i wà.

16 Neàmàtyry'ymar paw uze'eg
 zemueteahy nerehe upuka pà wà.
 Na'iakatuwawahy kwaw nerehe wà.
 A'e rupi — Ximumaw Zeruzarez zane,
 i'i wà.
 — Uhem 'ar zaneremiàro kwez kury,
 i'i wà.
 — Xixak uzeapo ma'e kwer paw
 rupi zane, i'i wà.

17 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
 uzapo wemimume'u kwer.
 — Iaiw ma'e azapo putar nehe,
 i'i kwehe mehe.
 Uzapo ma'e uze'eg rupi katete a'e.
 Zanemumaw zanepuhareko
 'ym pà.
 Zanereityk kar zaneàmàtyry'ymar
 wanupe.

Umurywete kar zanemumaw
pawer rehe wà no.

18 O Zeruzarez, tuwe nepàrirogaw
tâtà wenzoz uzepyro àwàm zanezar
pe nehe.

Tuwe nerehay kwer uwyryk yryhu ài
nehe, 'aromo nehe, pyhaw nehe no.
Epytu'u zo nehe. Ezai'o nepytu'u
'ym pà nehe.

19 Epu'àm tetea'u pyhaw Tupàn
pe neze'eg pà nehe.

— Hepyro pe nehe, ere izupe nehe.
Ezakook nepy'a henataromo nehe.
Nera'yr umàno waiko nahu za'akaw
pe wà uma'uhez pà wà.
Epyro wamàno haw wi ne wà nehe,
ere izupe nehe.

20 Eme'e nema'enukwaw pà nehe,
o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.
Aipo amo 'ar mehe erereko amo
teko nezewe ne wà.

Kuzà uzamutar katu umemyr wà.
Aipo uzuka putar umemyr i'u pà
wà nehe.

Aipo teko uzuka putar neze'eg
imume'u har a'e wà nehe. Aipo
uzuka putar xaxeto a'e wà nehe no,
neràpuzuhu pupe a'e wà nehe.

21 Heta umàno ma'e kwer heityk
pyrer nahu rupi wà: kwàkwàmo
wà, tua'uhez ma'e wà no.
Zauxiapekwer uzuka kwàkwàmo
heremiihu takihepuku pupe a'e wà.
Uzuka kuzàwaza heremiihu
a'e wà no.

Nekwahy haw 'ar mehe erezuka kar
wapuhareko 'ym pà ne wà.

22 Eremur kar heàmàtry'y'ymar iaiw
ma'e ywy nànan ne wà.

Utupàn imuwete haw zàwenugar
pe ur wà.

O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
nekwahy haw 'ar mehe ni amo
nuzepyro kwaw wà.

Ni amo nuikuwe kwaw wà.
Amugakwaw hera'yr wamutar
katu haw rupi ihe wà.
Heàmàtry'y'ymar umumaw
hera'yr a'e wà.

**Tupàn purehe zepykaw, teko
wazemumikahy haw, hàro haw no**

- 3** ¹ Tupàn upetek amo teko wekwahy
haw pupe a'e wà. Amo teko ukwaw
upetekaw ipuraraw mehe wà.
Aiko amo a'e teko romo ihe.
- 2** Hereraha ipytunahy haw pupe a'e.
Hemuata kar pe rupi tatainy
heta 'ymaw pe.
- 3** Ukwaukwaw tetea'u herehe opo pupe.
Umumaw 'ar katu nezewe iapo pà.
- 4** Tupàn umuzemàner hero'o hepir
rehe we a'e.
Uhaw hekàgwer no.
- 5** Uma'ema'e ma'erahy a'e, iro haw
a'e no, pàrirogawtâtà zàwenugar
romo heywyr a'e.
- 6** Hemuigo kar ipytunahy haw
pupe no.
Herereko kwehe umàno ma'e kwer ài.
- 7** Tupàn heàpìxìpìxì kyhàhàmâtà
ipuhuz ma'e pupe.
Aiko zemunehew paw pupe.
Napuner kwaw hehemaw rehe.
- 8** Ahapukaz hepytywà àwàm henoz pà.
Na'ipurenu wer kwaw heze'eg rehe.
- 9** Napuner kwaw herenataromo
heho haw rehe.
Ta'e uwàpytym herape rà m itahu
pupe a'e xe.
- 10** Tupàn nuzawy kwaw zàwàruhu iriàw
miar hàro har a'e, ihewe a'e.
Nuzawy kwaw zàwàruhu uruxu her
ma'e herehe ipuruzuka wer ma'e no.
- 11** Hemunyryk kar pe wi.
Hepei'ài'ag no. A'e re hereityk.
- 12** Omono ihàm uwyrapar rehe
imuàgà'ym pà.
Na'e hezywà kury.

- 13 Tupàn hu'yw imomor pyrer ukutuk katu hero'o.
- 14 Teko umumaw 'ar katu herehe upuka pà wà.
Uzegar mehe uze'eg urywahyahy herehe wà.
- 15 Tupàn hemynehem temi'u iro ma'e pupe.
Hemui'u kar iroahy ma'e pupe no.
Napuner kwaw amo iro ma'e i'u wi haw rehe kury.
- 16 Ukytykytyk heruwa ywy rehe.
Uzuzakuka heràz ita rehe no.
- 17 Nakwaw kwaw zeàmàtyry'ymaw heta 'ymaw ihe kury.
Hereharaz turywete haw wi no.
- 18 Àmàno etea'i kury.
Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hàro haw upaw ihewi kury.
- 19 Hema'enukwaw hezemumikahy haw rehe, ihe zutyka'i hereko haw rehe no.
Hema'enukwaw iro haw rehe, ma'erahy rehe no.
- 20 Tuweharupi hema'enukwaw hehe. Na'e azemumikahy.
- 21 Nezewe rehe we ikatu ma'e hàro haw uzewyr ihewe,
ko ma'e rehe hema'enukwaw mehe:
- 22 Tupàn puruamutar katu haw nupaw kwaw a'e.
Ikatu haw nupaw pixik kwaw.
- 23 Ipuruamutar katu haw a'e, ikatu haw a'e no, ipyahu tuweharupi ku'em mehe a'e wà.
Uzapo tuwe wemimume'u.
Uzapo tuwe a'e.
- 24 Areko tuwe Tupàn ihe.
Naheta kwaw amo ma'e ihewe.
A'e rupi azeruzar hehe ihe.
- 25 Aze amo uzeruzar Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e rehe wà, ikatu wanupe a'e.
- 26 Tuwe xiàro Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e hemiapo rà m ikatu ma'e nehe.
- Tuwe xiàro zanepytywà àwàm zaneze'eg 'ym pà nehe.
- 27 Tuwe teko uzemu'e ma'erahy ipuraraw paw rehe wà nehe, ukwarer mehe arer we wà nehe.
- 28 Tupàn ma'erahy zanewe ipuraraw kar mehe,
tuwe zaiko zane zutyka'i hàro pà zaneze'eg 'ym pà nehe.
- 29 Zazemumew ikàg 'ym ma'e ài nehe, ta'e Tupàn upuner zanepyro haw rehe a'e nehe xe.
- 30 Aze amo uze'eg zemueteahy zanerehe wà nehe, zaze'eg zo wanupe nehe. Tuwe uze'eg zemueteahy zanerehe nehe.
Nazaze'eg kwaw wanupe nehe.
- 31 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e nuweityk kwaw amo wamuzewyr pixik 'ym pà a'e wà.
- 32 Upuner ma'erahy zanewe ipuraraw kar pà a'e.
Nezewe rehe we zanepuhareko katu a'e no.
Ta'e upuruamutar katu tuwe a'e xe.
- 33 Aze upuraraw kar ma'erahy zanewe a'e, aze zanemuahy kar a'e, nahurywete kwaw a'e.
- 34 Aze amo uzuka zemunehew paw pupe har wapuhareko 'ym pà ko ywy rehe a'e wà,
Tupàn ukwaw a'e.
- 35 Tupàn uzapo kar ma'e teko wanupe a'e.
Aze amo umupytu'u kar teko a'e ma'e iapo re, Tupàn ukwaw a'e.
- 36 Aze amo imunar amo rehe tuwihaw wanehe we, ukwaw a'e no.
- 37 Ni amo nupuner kwaw ma'e iapo kar haw rehe a'e wà,
aze Tupàn nuputar kwaw a'e ma'e iapo kar haw rehe.
- 38 Tupàn Ywate Wera'u Ma'e uzapo kar ikatu ma'e a'e. Uzapo kar ikatu 'ym ma'e a'e no.

- 39 Aze Tupàn uzepyk zanerehe
zaneremiapo kwer hekuzaromo a'e,
màràzàwe tuwe zaze'eg zemueteahy
zanereko haw rehe.
- 40 Xixak tuwe zaneremiapo kwer nehe.
Zazewyr Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e pe nehe no.
- 41 Xiwàpytymawok zanepy'a
Tupàn ywak rehe har pe no.
Zaze'eg izupe nehe.
- 42 — O Tupàn, uruzapo ikatu 'ym
ma'e ure. Urupty'u nereruzar ire.
A'e rupi nanereharaz kwaw
ureremiapo kwer wi.
- 43 Erekwahy urerehe.
Erezur ureraikweromo.
Urezuka pe urepuhareko 'ym pà.
- 44 Eremàmàn nezewyr ywàkun pupe.
Nezewe mehe urezaz'egaw nuhem
kwaw neruwake.
- 45 Eremume'e kar teko amo ywy
rehe har urerehe ne wà.
Uruiko ywytyr ma'e heityk pyrer
iapo pyrer zàwenugar romo.
- 46 Ureàmàtry'y'ymar paw uze'eg
zemueteahy urerehe wà.
- 47 Uruiko urekyze haw myter pe,
ikatu 'ymaw inuromo, iaiw haw
ipupe, uremumaw paw inuromo.
- 48 Herehay kwer uwyryk hereha
wi yrykawhu ài.
Ta'e teko heremiailu upaw wà xe.
- 49 Hereha uzakook putar herehay
kwer upaw 'ym pà nehe.
- 50 Te Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
ume'e putar ywak wi
urerekak pà a'e nehe.
- 51 Hepy'a upuraw ma'erahy tetea'u a'e,
kuzà hereko haw pe har wanupe
uzeapo ma'e kwer rehe
hema'enukwaw mehe ihe.
- 52 Màràzàwe tuwe heàmàtry'y'ymar
na'iakatuwawahy kwaw herehe wà.
Heruwà.
- Ipuruzuka wer herehe wiràmiri
izuka haw ài wà.
- 53 Hereityk hemàno 'ym mehe
zyzgar pupe wà.
Uwàpytym itahu pupe wà.
- 54 'Y uhem heàkàg pe.
— Amàno putar kury, a'e hezeupe.
- 55 'Yzyzgar wi ahapukaz Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e pe.
— Hepytywà pe nehe, a'e izupe.
- 56 — Herenu pe nehe, a'e newe.
Herenu pe herehapukaz mehe.
- 57 Nerenoz haw 'ar mehe,
erehem heruwake ihewe neze'eg pà.
— Ekyze zo nehe, ere ihewe.
- 58 O Tupàn Tuweharupi Wiko
Ma'e erezur hepytywà pà.
Hepyro pe ne.
- 59 Emume'u hekatu haw nehe,
o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.
Ta'e erekwaw ikatu 'ymaw
heremipuraw kwer ne xe.
- 60 Heàmàtry'y'ymar izepyk wer herehe
wà. Erekwaw waneko haw.
Umume'u ikatu 'ym ma'e ihewe
wemiapo ràw wà.
Erekwaw wanemimume'u kwer no.
- 61 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
erenu herehe waze'eg zemueteahy
mehe ne wà.
Erekwaw wanemiapo ràw paw no.
- 62 Tuweharupi umumaw 'ar katu
hekutyry uze'eg pà wà.
— Xiapo ikatu 'ym ma'e izupe nehe,
i'i uzeupepe herehe wà.
- 63 'Ar nànàn uze'eg urywahyahy
herehe wà.
Erekak waze'eg mehe ne wà.
- 64 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
ezapo ikatu 'ym ma'e wanupe nehe,
wanemiapo kwer hekuzaromo nehe.
Ezepyk wanehe wanemiapo kwer
rehe nehe.
- 65 Emonoz neze'egaiw wanehe nehe.
Emu'ar kar iaiw haw rehe
ne wà nehe no.

- 66 Nekwahy haw rupi eho
wanaikweromo nehe,
o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.
Emumaw ko ywy rehe ne wà nehe no.

Zeruzarez imumew pyrer

- 4** ¹ Itazu or uzeapo ipihun ma'e romo
azeharomoete a'e.
Or ikatuahy ma'e naheny kwaw kury.
Ita hekuzar katu ma'e tàpuzuhu pupe
arer uhàuhàz nahu za'akaw pe kury.
- 2** Kwàkwàmò Zeruzarez pe har
ikatuahy zanewe or ikatuahy ma'e
ài a'e wà.
Ko 'ar rehe nuzawy kwaw ywy'a teko
wanupe wà kury. Nuzeruze'eg
kwaw wanehe wà kury.
- 3** Te awarahu umukamu kar
umemyr wà.
Heremiaihu nuzawy kwaw wiranu
zàwenugar wà.
Upuraraw kar ma'erahy umemyr
wanupe wà.
- 4** Kwarera'i Zeruzarez pe har umàno
waiko wà, ta'e naheta kwaw 'y
wanupe xe.
— Temi'u, i'i kwarer wà.
Ni amo nomono kwaw wanupe wà.
- 5** Temi'u ikatuahy ma'e i'u arer
umàno nahu rupi umai'u 'ym
pà wà kury.
Kamir hekuzar katu ma'e
imunehew arer
wiko ity i'aromo wà kury.
- 6** Kwehe mehe Tupàn uzepyk
Xotom pe har wanehe.
Na'arewahy Tupàn umumaw a'e.
Uzepyk wera'u heremiaihu
wanehe kury.
- 7** Zeneruwihaw ta'yr ikatuahy
ma'ekamy kwer ài wà.
Naheta kwaw ipihunaw wanehe.
Nuzawy kwaw ànàn tàtà xig
ma'e wà.

Ikàg wà, tynehem ukàgaw pupe wà.
Waneha heny katu ima'eahy 'ym
ma'e ài wà.

- 8** Ko 'ar rehe wanuwa ipihun
tàtàpyzgwer ài.
Nahu rupi wata mehe ni amo
nukwaw kwaw wà.
Wapir uxinig ywyra ài.
Ururururu katu wàkàgwer rehe.
- 9** Zeàmàtryr'y'mawhu pe umàno
ma'e kwer
hurywete wera'u wà, amo a'e re
umàno ma'e kwer wanuwi wà.
Ta'e umàno oho waiko mewe
katu a'e wà xe.
Ta'e naheta kwaw wanemi'u wanupe xe.
- 10** Kuzà Zeruzarez pe har
umemyr iamutar katu har a'e wà,
tawhu imumaw mehe
umimoz umemyr i'u pà a'e wà kury.
- 11** Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
uzakook wekwahy haw a'e,
uzuhen wekwahy haw haku haw a'e no.
Umunyk tata Zeruzarez rehe,
ywy rehe imumew pà no.
- 12** — Ni amo iàmàtryr'y'mar nupuner
kwaw Zeruzarez ukenawhu rupi
wixe haw rehe wà nehe,
i'i teko paw wà.
Te wanuwihawete uze'eg nezewe wà.
- 13** A'e ma'e paw uzeapo a'e, ta'e
ipupe har uzapo ikatu 'ym ma'e
Tupàn henataromo a'e wà xe.
Tupàn ze'eg imume'u har a'e pe har
uzapo ikatu 'ym ma'e wà. Xaxeto a'e
pe har uzapo ikatu 'ym ma'e wà no.
Uzuka kar teko ikatu ma'e wà.
- 14** Xaxeto a'e wà, Tupàn ze'eg
imume'u har a'e wà no, wata nahu
rupi hehàpyhà 'ym ma'e ài wà.
Wanemizuka kwer wanuwu kwer
umuzipiw a'e wà. A'e rupi ni amo
nopokok kwaw wakamir rehe wà.

- 15 Teko uhapukaz wà.
— Peho xe wi nehe.
Napekatu kwaw.
Pepokok zo urerehe nehe,
i'i wanupe wà.
Wazàwehem mehe wà, ywy nànnàn
wata mehe wà, te uzeruzar 'ym
ma'e uze'eg nezewe wanupe wà.
— 'Aw awa nupuner kwaw xe weko
haw rehe wà nehe, i'i wanupe wà.
- 16 Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
nuzekaiw kwaw wanehe.
Umuhàmuhàz wà.
Nuzekaiw kwaw xaxeto zanerehe
we har wanehe.
Nupuhareko kwaw zaneruwihaw wà.
- 17 Zame'e, te zaneke'no.
Xiàro zanepytywà haw.
Nuhem pixik kwaw.
Zazeruzar teko amo ywy rehe har
wanehe. — Zanepytywà putar a'e
wà nehe, za'e zepe wanupe.
Nupuner kwaw wà.
- 18 Zaneàmàtry'yymar ume'e
waiko zanerehe.
Ni nahu rupi nazapuner
kwaw zaneata haw rehe.
Zane'ar upaw etea'i.
Zanemumaw pàwàm uhem etea'i.
- 19 Zaneikutyr ur ma'e uzàn wera'u
wiràhu ywak rehe har wanuwi wà.
Ur zaneraikweromo wytyruhu rehe wà.
Na'arewahy zaneàmàtry'yym
wyxygihu rehe zanemupytuhegatu
kar pà wà.
- 20 Upyhyk zanereko haw imur har wà.
Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
wexaexak zaneruwihawete a'e.
Zauxiapekwer upyhyk a'e
tuwihawete wà.
— Zanepyro putar zauxiapekwer
zane'ywy rehe wixe ma'e wanuwi
a'e nehe, za'e izupe. Nazanepyro
kwaw a'e.

- 21 Pe teko Enom ywy rehe har wà,
pe Uz ywy rehe har wà no,
pepuner pepuka haw rehe.
Penurywete pekatu mehe nehe.
Ta'e iaiw haw penehe u'ar ma'e
ràmm uhem wà iko kury xe.
Peka'u putar nehe. Peiko putar
kamir 'ym pà nehe no.
- 22 Tupàn uzepyk Zeruzarez
pe har wanehe wanemiapo
kwer hekuzaromo a'e.
Uhàuhàz ywy tetea'u wanehe wà.
Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e
numupyta kar kwaw a'e ywy
rehe wà nehe.
Tupàn uzepyk putar penehe a'e nehe,
teko Enom ywy rehe har wà.
Ukwaw kar putar penemiapo kwer
ikatu 'ym ma'e teko nànnàn a'e nehe.

***Uze'eg Tupàn pe upuhareko
haw henoz pà***

- 5** 1 O Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e,
nema'enukwaw urewe uzeapo ma'e
kwer rehe nehe.
Eme'e urerehe iaiw haw urewe u'ar
ma'e kwer hexak pà nehe.
- 2 Amo ywy rehe har wiko ureywy
izar romo wà.
Teko ureremigwaw 'ym wiko
ureràpuz pupe wà.
- 3 Uruiko tu 'ym ma'e romo.
Urehy wiko imen umàno ma'e
kwer romo wà.
- 4 Te 'y urei'u àwàm urume'eg kar ure.
Urumekuzar zep'e'aw urerata
rehe àràmm no.
- 5 Ureàmàtry'yymar upuraraw kar
ma'erahy urewe urereko mehe
a'e wà.
Urekene'oahy ta'e na'uremupytu'u
kar kwaw wà xe.
- 6 Aze uremai'u wer, urenoz ureremi'u
ràmm amo wanupe,

Ezit ywy rehe har wanupe,
Axir ywy rehe har wanupe no.

7 Ureipy uzapo ikatu 'ym ma'e wà.
Nuiko kwaw wà kury.
Urupuraw ma'erahy ure, ta'e ureipy
uzapo ikatu 'ym ma'e a'e wà xe.

8 Amo pe uma'ereko e ma'e wiko
ureruwihaw romo wà.
Naheta kwaw wapo wi urepyro
àràw wà.

9 Na'ikatuahy kwaw urewe aze
urekar ureremi'u ràw.
Ta'e imunar ma'e wywiguhu rehe har
ureàmàtyry'ym urepuhareko 'ym
pà wà xe.

10 Urema'uhez haw uremuakuahy a'e.
Urepir haku zepehe ài.

11 Zeruzarez pe, tawhu Zuta
ywy rehe har pe,
zauxiapekwer upyhykahyhy kuzà
wà, kuzàwaza wà no.

12 Ureàmàtyry'ymar u'azuwyk
ureruwihaw wà.
Nuzeruze'eg kwaw ureràmuzgwer
wanehe wà no.

13 Umuma'erekoahy kar kwàkwàmo
urera'yr arozràw imuku'i haw pe wà.
Uzeyyapi zepe'aw heraha mehe wà.

14 Tua'uhez ma'e nuzemono'og kwaw
nahu rupi wà kury.
Kwàkwàmo nuzegar kwaw wà kury.

15 Urerurywete haw uhem urepy'a wi.

Urezemumikahy haw upyta
urepynykaw hekuzaromo kury.

16 Ni urekàgaw ipixika'i nupyta kwaw.
Uruzapo ikatu 'ym ma'e ure.
A'e rupi Tupàn umume'u urerehe
uzepykaw a'e.

17 Urepy'a ima'eahy.
Urerehay kwer uremupytu'u kar
ma'e hexak ire a'e.

18 Ta'e naheta kwaw teko Xiàw
ywytyr rehe wà kury xe.
Awara wata tàpuz imuaiw pyrer
myteromo wà.

19 Nezewe rehe we ne o Tupàn
Tuweharupi Wiko Ma'e ereiko
ureruwihawete romo tuweharupi
nehe.
Ereiko teko wazar romo tuweharupi
har romo.

20 Māràzàwe tuwe eremumaw kwarahy
tetea'u urerehe nezekaiw 'ym pà.
Aipo nema'enukwaw wi putar
urerehe nehe.

21 Uremuzewyr kar pe newe nehe,
o Tupàn Tuweharupi Wiko Ma'e.
Azeharomoete, uremuzewyr kar nehe.
Ezapo urereko àwàm urereko
awer zàwe nehe.

22 Aipo urereityk pe azeharomoete.
Aipo urewe nekwahy haw nupaw
pixik kwaw nehe.

Upaw.

EZEKIEW

EZEKIEW IPUAHU HAW ZÀWENUGAR PITÀI HAW Tupàn henaw

1 130 haw kwarahy rehe 4 haw zahy rehe
5 haw 'ar rehe ihe xaxeto Ezekiew her
ma'e ihe, Muzi ta'yr ihe, aiko Mawiron ywy

rehe Kemar yrykawhu iwyr ihe.
Zauxiapekwer werur Zutew tetea'u xe
wempipyhyk kwer romo wà, kwehe mehe wà.
Na'e ywak uzepirok kury. Tupàn hexakaw
uzexak kar ihewe kury. **2** A'e ma'e izeapo 'ym
mehe tuwihawete Zoaki umumaw 5 kwarahy